

УДК 347.73:336.222

Трещов Мирослав

ORCID iD 0000-0001-9599-4332

e-mail: myroslavtreshchov@gmail.com

ПРОТИДІЯ УХИЛЕННЮ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ЧЕРЕЗ МОДЕРНІЗАЦІЮ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

[https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-2\(16\)-30-44](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-2(16)-30-44)

Анотація. Статтю присвячено визначенню перспектив щодо протидії ухиленню від сплати податків через обґрунтування шляхів удосконалення спрощеної системи оподаткування для малого та середнього бізнесу. Доведено, що одним із головних способів ухилення та мінімізації оподаткування в Україні є зловживання спрощеною системою. Система, запроваджена з метою виведення бізнесу з «тіні», підтримки мікробізнесу та боротьби з контрабандою, в нинішньому вигляді перетворилася на загрозу фінансово-економічній безпеці держави. Проаналізовано світову практику запровадження особливих режимів оподаткування для суб'єктів малого (мікро-) і середнього бізнесу. Розглянуто такі основні преференційні концепти, як спрощений режим на загальній системі оподаткування та спеціальні режими оподаткування. У міжнародній практиці передбачаються різноманітні ефективні механізми спрощеного оподаткування для підтримки мікробізнесу. Обґрунтовано, що в Україні внаслідок негативного впливу політикуму, популістичної спрямованості ініціатив, недобросовісного (корупційного) лобіювання окремих бізнес-груп, патерналістських настроїв сформувалися системні законодавчі прогалини, що уможливили ухилення від оподаткування. Виокремлено основні парадигми нівелювання можливостей зловживання спрощеною системою оподаткування, серед яких: парадигма якості надання сервісних послуг, парадигма примусу правозастосування та парадигма довіри. Наведено змістову характеристику кожної з них, а також відповідні методи та інструменти публічного управління. Запропоновано на основі досвіду розвинених демократій світу з упровадження концепту електронних механізмів реєстр для ефективної протидії зловживанню спрощеними системами оподаткування. Передбачено впровадження систем фіскального обліку, які мають знизити рівень ухилення платників податків від реєстрації платежів.

Ключові слова: публічне управління та адміністрування, публічні фінанси, податкове регулювання, ухилення від сплати податків, спрощена система оподаткування, єдиний податок, воєнний стан, реконструкція України.

Постановка проблеми. Частка тіньової економіки

в Україні є в рази вищою, ніж у країнах-членах ЄС. Якщо для країн-членів ЄС питома вага тіньової економіки в середньому становить близько 17% ВВП (у Франції – 12,9%, у ФРН – 14,3%, в Італії – 23,4%, у Польщі – 26,6%), то в Україні тіньові практики бізнес-діяльності становлять від 46% ВВП (за розрахунками експертів Міжнародної асоціації присяжних сертифікованих бухгалтерів (АССА)) до 31% ВВП (за розрахунками фахівців Міністерства економіки України) [1].

Цей фактор є однією з головних перепон не лише у втіленні в життя наративу щодо вступу України в ЄС, а й у зростанні рівня забезпеченості бюджету власними доходами для підтримки обороноздатності країни та досягненні фіскальної стабільності. Про такі вимоги наголошують в Міжнародному валютному фонді та в рамках Контактної групи з оборони України.

Російсько-українська війна, спричинена нею фінансово-економічна криза і нарощування проблем трансформації систем як центральної, так і регіональної та місцевої влади додали актуальності питанням мобілізації і раціонального використання обмеженого дохідного потенціалу бюджетів.

Також ми неодноразово наголошували на суттєвому негативному впливі на стан наповнення бюджетів усіх рівнів в Україні перманентних і водночас несистематичних, а часто й суперечливих змін у податковому законодавстві протягом понад десятиліття. Наші попередні дослідження [2–4] свідчать, що зміни в непоодиноких випадках вносяться на хвилі політичних ініціатив, без перебільшення популістичного характеру та для захисту інтересів певних груп впливу. Така безсистемність, а інколи необгрунтованість надання часткових або повних податкових преференцій, по-перше, звужує базу оподаткування, а по-друге, призводить до нерівномірності податкового навантаження та викривлень структури економіки.

Одним із головних способів ухилення та мінімізації оподаткування в Україні стало зловживання спрощеною системою оподаткування. Нині налічується 1,8 млн фізичних осіб-підприємців порівняно з 7,1 млн найманих працівників та 11,7 млн осіб, які входять до категорії економічно активного

населення [5–6]. Тобто понад 20% офіційно працюючого населення належать до суб'єктів малого підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ухилення від сплати податків посідають помітне місце в широкому колі дослідницьких інтересів, що підтверджується наявністю вагомих напрацювань серед вчених і практиків. Зарубіжні та вітчизняні дослідники одноставні в думці, що ухилення від сплати податків є наріжним каменем розвитку публічного фінансового ресурсу та відповідно сталого розвитку національних економік. Звертаємо увагу насамперед на дослідження різних аспектів ухилення від оподаткування та шляхів протидії цьому явищу саме в Україні (О. Дацій [7], Т. Крушельницька [8], О. Маслак [9], А. Мунько [10], П. Пашко, Д. Пашко [10], І. Туболец [7], О. Швагер [9], Н. Шевченко [7] та інші). Водночас питання спрощеної системи оподаткування є дискусійним. Часто українські вчені наводять у своїх доробках переваги такої системи для розвитку середніх та малих суб'єктів підприємницької діяльності (Я. Греца [12], Т. Добрунік [13], О. Мірошніченко, М. Монастирук [14] та інші). Також досвід європейських країн демонструє суттєві відмінності з чинним механізмом єдиного податку в Україні, зокрема в частині розміру ставок, які в багатьох країнах є більшими (наприклад, Польща, Італія, Болгарія) [15]. Крім того, є різні запобіжники в нормативно-правовому полі, що допомагають уникати зловживання особливими умовами оподаткування для малого та середнього бізнесу, мінімізації податкової бази, ухилення від сплати податків та інших негативних супровідних наслідків. На ризиках вітчизняної спрощеної системи оподаткування наголошують експерти Міжнародного валютного фонду, зокрема щодо мінімізації податкового навантаження, маніпуляцій з переходом між загальною та спрощеною системами, недобросовісної конкуренції між платниками податку на додану вартість та платниками єдиного податку, стимулювання тіньової зайнятості, заниження обсягів сплати податків, спотворення статусу платників податків [16]. Тобто дискусійність цього питання та очевидні недоліки чинної системи спрощеного оподаткування в Україні актуалізують подальші наукові

розвідки з метою пошуку шляхів протидії ухиленню від сплати податків та відповідно збільшення таких необхідних надходжень для оборони й повоєнного відновлення нашої держави.

Метою статті є визначення перспектив щодо протидії ухиленню від сплати податків через обґрунтування шляхів удосконалення спрощеної системи оподаткування для малого та середнього бізнесу.

Методи дослідження. Під час дослідження використані такі загальнометодологічні підходи, як діалектичний та системний аналіз до вивчення явищ і процесів публічного управління бюджетно-податкової сфери. Для виконання поставлених завдань застосовувалися такі методи: абстрактно-логічний та структурно-функціональний (під час формування теоретичних узагальнень та механізмів функціонування особливих режимів оподаткування малого і середнього бізнесу); економіко-статистичні та фактичного аналізу (під час визначення поточного стану в Україні та тенденцій розвитку систем оподаткування малого і середнього бізнесу в країнах ЄС).

Виклад основного матеріалу. Спрощену систему оподаткування впроваджено в національну практику 1999 року [17] з метою зниження рівня тіньової економіки, упорядкування діяльності та реалізації державної політики розвитку і підтримки мікробізнесу та боротьби з контрабандою. Такий крок розглядався як тимчасове спрощення умов ведення підприємницької діяльності. Проте спрощена система оподаткування з урахуванням декількох модифікацій і досі залишається поширеною практикою не лише для суб'єктів малого підприємництва, а й для суб'єктів середнього та навіть великого бізнесу.

У світовій практиці фіскалізації діяльності мікробізнесу містяться такі головні преференційні концепти, що створюють передумови розвитку мікропідприємництва, як спрощений режим на загальній системі оподаткування та спеціальні режими оподаткування.

Концепт спрощеного режиму на загальній системі оподаткування уособлюється у використанні спрощеного

механізму обліку доходів і витрат суб'єкта підприємницької ініціативи та спрощеної фіскальної звітності без зниження ставок оподаткування. Це сприяє економії робочого часу та впливає на якість ведення бухгалтерського і податкового обліку.

У рамках концепту спеціальних режимів оподаткування виділяють механізми оподаткування на основі виручки чи обороту, фіксованого податку та спеціального дозволу.

Оподаткування на основі виручки чи обороту базується на обліку доходів суб'єкта оподаткування, встановленні максимально допустимого порогу його виручки та обмеженні видів підприємницької діяльності платника податку на спеціальному режимі оподаткування. Водночас ставка податку встановлюється у відсотковому відношенні від обороту суб'єкта оподаткування. На противагу цьому, оподаткування на основі виручки чи обороту – система сплати фіксованого податку, маючи за основу ті ж вихідні норми, характеризується сплатою суб'єктом підприємницької ініціативи фіксованої на чітко визначений термін суми податку. Механізм спеціального дозволу передбачає відсутність нормативної вимоги щодо обліку доходів і видатків платника податку, обмеження дозволених видів підприємницької діяльності та сплату періодичних податкових платежів у фіксованій сумі або у формі частки потенційного доходу суб'єкта мікробізнесу.

Варто зазначити, що міжнародна практика оподаткування мікробізнесу і містить цілий комплекс розвинених механізмів спрощеного оподаткування, використання яких має за мету підтримку розвитку мікробізнесу. Однак, як і в більшості країн, які розвиваються, зокрема через негативний вплив політикуму, бізнес-середовища, криміналітету та сталих патерналістських настроїв у суспільстві, вітчизняне законодавче поле має системні прогалини, що створюють умови для ухилення від оподаткування. Серед найбільш поширених явищ можна визначити такі, як:

- продаж товарів, які нелегально завезені на митну територію України, та товарів із порушення авторських прав – контрабанди та контрафакту;
- заниження обсягів обороту товарів, робіт і послуг;

- штучне подібнення суб'єкта підприємницької діяльності задля отримання можливості використання податкових пільг;

- фіктивна самозайнятість чи оформлення найманих працівників як фізичних осіб-підприємців.

Схеми продажу контрабанди та контрафакту платниками, які використовують спрощену систему оподаткування, дають змогу консолідувати великі обсяги готівки та безконтрольно продавати в Україні контрабанду та контрафакт на мільярди доларів щороку. Це стало наслідком передбаченої нормами Податкового кодексу України можливості невикористання реєстраторів розрахункових операцій, а також через відсутність належного рівня контролю за економічною діяльністю з боку фіскальних органів і легітимізовану систему спрощеної бухгалтерської та податкової звітності.

Застосування схем заниження обороту базується на невиключенні в облік повного обсягу доходів платниками єдиного податку, що аналогічно до схем продажу контрабанди та контрафакту відбувається через брак належного рівня контрольних заходів з боку фіскальних органів та права на використання спрощеної системи бухгалтерської та податкової звітності.

Для схем штучного подібнення суб'єкта підприємницької діяльності характерним є те, що:

- подібнення процесів ведення одного бізнесу (виробничого процесу) між декількома платниками, які використовують спрощену систему оподаткування замість сплати податку на прибуток юридичних осіб, ПДВ, податку на майно основним суб'єктом підприємницької ініціативи, що фактично провадить свою діяльність через зазначених вище суб'єктів мікропідприємництва;

- суб'єкти провадять діяльність в межах чітко визначених аналогічних галузей економічної діяльності;

- суб'єкти афілійовані з одними й тими ж фізичними чи юридичними особами;

- провадження діяльності за однією й тією ж юридичною (фактичною) адресою, провадження діяльності

у форматі однієї точки реалізації товарів чи надання послуг без ідентифікації себе як окремих продавців (надавачів послуг);

– спільне використання виробничих, кадрових, інформаційних, професійних ресурсів (виробничих, складських, офісних приміщень, сайту, співробітників тощо);

– використання суб'єктами розрахункових та карткових рахунків в одних і тих же банківських установах та обслуговування в них реєстраторів розрахункових операцій, терміналів тощо;

– консолідоване отримання суб'єктами послуг щодо ведення бухгалтерського та податкового обліку, представлення інтересів в органах публічного управління, юридичного супроводу, діловодства, HR, логістичного супроводу, роботи з постачальниками та покупцями тощо.

Типовими ознаками маніпуляцій зі статусом самозайнятої особи для штатних працівників є такі факти, як надходження усіх чи значної частки доходів від одного суб'єкта підприємницької ініціативи, спеціалізація фізичної особи на наданні послуг у рамках пріоритетних сфер діяльності підприємства, організації чи установи, отримання фіксованої оплати в щомісячному (щотижневому, щоденному, щогодинному) вимірі, юридично оформлена чи фактична заборона фізичній особі на надання послуг іншим суб'єктам.

Світова практика свідчить, що зловживання преференційними механізмами в рамках спрощених систем оподаткування, які мають сприяти розвитку суб'єктів мікробізнесу, мають масовий характер навіть в найбільш розвинених демократіях та призводять до колосальних втрат доходів бюджетів. Це потребує ухвалення на законодавчому рівні відповідних запобіжників, підвищення якості аналітичної роботи фіскальних органів, набуття контрольними заходами суцільного характеру та посилення репресивних інструментів впливу для суб'єктів, які зловживають спрощеною системою оподаткування.

Узагальнюючи результати теоретичних досліджень, можна виокремити такі основні парадигми нівелювання можливостей зловживання спрощеною системою

оподаткування з метою уникнення оподаткування та мінімізації рівня податкового навантаження, а також легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, як парадигма якості надання сервісних послуг, парадигма примусу правозастосування та парадигма довіри.

Парадигма якості надання сервісних послуг передбачає наділення фіскальних органів функціями фасилітатора та установи, яка забезпечує якісний інформаційний та сервісний супровід платників податків. Остання повинна стимулювати формування високої культури сплати податків, зростання кількості суб'єктів підприємницької діяльності, які належать до когорти «білого» бізнесу, та зниження рівня впливу тригерів порушення податкового законодавства. Найбільш ефективними інструментами публічного управління є зростання рівня освіченості платників податків, надання консультацій з питань оподаткування, спрощення, автоматизація та диджиталізація процесів складання, подання фіскальних декларацій і сплати податків.

Парадигма примусу правозастосування передбачає зниження ризиків прояву протиправної поведінки платників податків через посилення апарату репресивних дій з боку не лише фіскальних органів, а й усього комплексу органів публічного управління. Ця парадигма характерна для діяльності фіскальних органів та є адекватним викликом на протиправні дії платників податків щодо застосування агресивних форм ухилення від оподаткування, провадження нелегальної діяльності та створення механізмів нівелювання організуючого впливу органів публічного управління в рамках концепції теорії економічної злочинності. Водночас імовірність ухвалення платниками податків рішення щодо порушення чинного законодавства зростає пропорційно перспективі зростання неправомірної вигоди і зниження рівня ймовірності настання покарання за неправомірні дії. Тобто в нашому випадку рішення ухвалюється з урахуванням рівня доходів, отриманих шляхом ухилення від оподаткування, вірогідності виявлення органами публічного управління порушень чинного законодавства та притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності за несплачені податки. Базовими

інструментами публічного управління у цьому разі є поліпшення ефективності ревізійної та аудиторської діяльності, що уособлюється в кількості, періодичності та якості фіскальних перевірок та аудитів; покращення та автоматизація обміну інформацією між різними органами публічного управління як всередині країни, так і на міжнародному рівні; зростання рівня штрафів за порушення законодавства та накладення більш жорстких кримінальних санкцій; досягнення високого рівня транспарентності судових рішень щодо ухилення від оподаткування; залучення неформальних інститутів, експертів і надавачів інформації до процесу збору, обробки та ідентифікації потенційних випадків порушення фіскального законодавства.

Парадигма довіри наголошує на необхідності впровадження етичних принципів, суспільної необхідності та соціальної важливості дотримання податкового законодавства. Фокус зміщується на формування партнерських відносин між платниками податків та державою, пропагування високої культури сплати податків, зокрема і внаслідок проведення системної політики задіяння засобів масової інформації, суспільних мереж та найкращих інфлюенсерів для пропагування сплати податків як етичної форми поведінки; високого рівня транспарентності інформації щодо правопорушників та шкоди суспільним інтересам, яка завдана їхніми діями; формування низького рівня толерантності суспільства до фактів податкових правопорушень; усвідомлення більшістю громадян причинно-наслідкового зв'язку між рівнем сплати податків і можливістю держави забезпечувати обороноздатність, правопорядок, надавати освітні, соціальні, медичні, адміністративні та інші публічні послуги.

Досягнення високої ефективності протидії ухиленню від оподаткування та мінімізації рівня податкового навантаження може відбуватися внаслідок синергії застосування комплексу методів у рамках усіх основних парадигм нівелювання можливостей зловживання спрощеними системами оподаткування, що надає більше можливостей для досягнення необхідного результату.

Аналіз найбільш широко використовуваних у розвинених демократіях світу методів протидії зловживання спрощеними системами оподаткування засвідчує, що найвищої ефективності можна досягти через використання концепту електронних механізмів реєстрації доходів. Він уособлюється у впровадженні різноманітних систем фіскального обліку, які мають знизити рівень ухилення платників податків від реєстрації платежів.

Найвищої ефективності концепт електронних механізмів реєстрації доходів досягає у боротьбі з продажами контрабанди, контрафакту, заниженням обсягів задекларованих доходів у секторах роздрібною торгівлі та сфери послуг. Типовими механізмами в рамках цього концепту є: системи онлайнної реєстрації платежів; затвердження в нормативному полі технічних характеристик реєстраторів розрахункових операцій, вимог безпеки, алгоритмів ідентифікації користувача, вимог щодо ліцензування реєстраторів, вимог щодо повсюдності їх використання без надання будь-яких пільг та обмежень, механізмів обміну даними із фіскальними органами онлайн; вимог до програмного забезпечення реєстраторів розрахункових операцій, криптографічних рішень банківських установ для проведення розрахункових операцій та ліцензування даних продуктів фіскальними органами.

Другою за значущістю групою методів протидії зловживанню спрощеними системами оподаткування є модернізація норм трудового та фіскального права, які чітко описують критерії відокремлення реальної та фальшивої самозайнятості. Попри значне варіювання в різних країнах головними ознаками фальшивої самозайнятості визначають факт поведінкового та фінансового контролю фізичної особи з боку суб'єкта підприємницької ініціативи.

Зазначимо, що поведінковий контроль у нормативних практиках країн ЄС проявляється у разі наявності ознак керування або контролю роботодавцем процесів виконання фізичними особами завдань та використання аналогів кодексу поведінки працівника. Стандартними проявами поведінкового контролю є обмеження права виконавця мати більше одного клієнта, провадити діяльність у співпраці з третіми особами,

мати субконтракторів чи субпідрядників, виконання роботи під керівництвом або контролем представників замовника.

Фінансовий контроль характеризується тим, що роботодавці наділяються правом контролю за фінансовими операціями та фінансовими активами фізичних осіб, а також поширені фінансові зв'язки осіб з іншими суб'єктами підприємницької ініціативи. Типовими ознаками фінансового контролю є: відшкодування витрат працівника; надання працівнику матеріалів, засобів, обладнання; вузьке коло суб'єктів, яким надаються послуги на відкритому ринку.

Що ж до штучного подрібнення суб'єкта господарської діяльності, зазначимо, що згідно з Директивою Європейської комісії 2006/112/ЄС від 28.11.2006 унормовано загальні правила виокремлення випадків, коли декількох економічних агентів (юридичних чи фізичних осіб) можна визначати як єдиного податкового платника ПДВ, умовами чого є наявність між ними фінансових зв'язків у форматі фінансової залежності або навіть спільного банківського рахунку; економічних зв'язків, зокрема використання спільного обладнання, офісних та виробничих приміщень, PR; організаційних зв'язків через користування послугами одних і тих же управлінців, виконавців, кадрових, бухгалтерських служб тощо.

Перманентне розроблення нових та модернізація наявних схем ухилення від оподаткування щодо мінімізації податкового навантаження змушують контролюючі органи вдосконалювати механізми нівелювання впливу фіскальних ризиків від зловживання спрощеною системою оподаткування. Зокрема, йдеться про застосування додаткових доказових аспектів використання схем ухилення від оподаткування, крім проведення базового аналізу первинної документації та використання інформації із АІС «Податковий блок», а саме: аналізу ІР-адрес, які використовуються для подання звітності; встановлення факту передавання за заниженою вартістю в суборенду приміщень суб'єктам, які використовують спрощену систему оподаткування; співпраця з фізичними особами, які є колишніми співробітниками суб'єкта підприємницької ініціативи; передання майна (устаткування, транспортних засобів тощо) у безоплатне користування контрагенту без документального оформлення;

документальне оформлення бізнес-операцій, які не мають чіткого матеріального вираження (консультаційні, рекламні, маркетингові послуги); аналіз особистих рахунків фізичних осіб.

Висновки та напрями подальших досліджень. Зловживання спрощеною системою оподаткування на тлі кратного зростання потреби в коштах бюджетів усіх рівнів в умовах російсько-української війни перетворило її з механізму реалізації державної політики розвитку та підтримки мікробізнесу на своєрідний внутрішній офшор. Нині це інструмент ухилення від оподаткування та викривлення економічних зв'язків у країні, надання значних преференцій певній групі суб'єктів підприємницької діяльності та громадян за рахунок інших платників податків. Не є винятком і підтримка організованої системи реалізації контрабанди та контрафакту. Тому, на нашу думку, на тлі всеохоплюючої диджиталізації базових процесів управління, бухгалтерського і податкового обліку та розрахунково-касових операцій нівелюється необхідність збереження спрощеної системи оподаткування принаймні в її наявному форматі. А на підставі результатів нашого дослідження можемо зробити більш радикальний висновок про доцільність її скасування та переходу юридичних осіб і суб'єктів середнього бізнесу на загальну систему оподаткування та водночас розглянути можливість переведення суб'єктів мікробізнесу на сплату податку на доходи фізичних осіб і військового збору. Це має супроводжуватись частковою модернізацією норм чинного законодавства щодо періодичності та механізмів звітування про доходи, витрати, сплату нарахованих обов'язкових платежів, податкових вирахувань, пов'язаних із веденням індивідуальної підприємницької діяльності та податкового кредиту. Останнє, власне, і визначає напрями подальших розвідок досліджуваної проблематики, зокрема щодо розроблення відповідних змін до чинних нормативно-правових положень.

Список використаних джерел

1. Тенденції тіньової економіки. *Міністерство економіки України : офіційний сайт*. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> (дата звернення : 23.08.2024).
2. Трещов М. М. Удосконалення адміністрування податків в умовах зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів України. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 4(47). С. 280–287.

- Трещов М. М. Перспективи впровадження бюджетного федералізму в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1(47). С. 159–167.
- Трещов М. М. Макроекономічні ризики бюджетної політики України в умовах кризи. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2021. Вип. 16(45). С. 253–266. DOI : [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16\(45\)-253-266](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16(45)-253-266).
- В Україні збільшилась чисельність ФОПів, але зменшилась кількість платників ПДВ. *Ліга : закон* : вебсайт. 2024. URL : https://biz.ligazakon.net/news/226745_v-ukran-zblshilas-chiselnst-forp-ale-zmenshilas-klkst-platnikv-pdv (дата звернення : 23.08.2024).
- Ліозія зростання. Прогноз економіки України 2023–2024. *Український інститут майбутнього* : вебсайт. 2023. URL : <https://drive.google.com/file/d/1aHgb9fvVj25xp7Ia7oL3MPD6iinqz9zMf/view> (дата звернення : 16.08.2024).
- Дайч О. І., Туболец І. І., Шевченко Н. І. Інформаційний механізм реалізації державної податкової політики на територіальному рівні. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2019. № 3. DOI : <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.3.2>.
- Krushelnyska T. A. Institutional nature of the taxes and the fiscal convergence, as a philosophy of the tax system public administration. *Public administration and management : challenges and prospects* : monograph. Lviv-Torun : Liha-Pres, 2019. P. 160–187.
- Маслак О. В., Швагер О. А. Встановлення сутності та причин ухилення від сплати податків як фактор протидії розмиванню податкової бази та виведенню прибутку з-під оподаткування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 178–181. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-5/42>.
- Мунько А. Ю. Політика фінансової безпеки територіальних громад : розробка, реалізація, оцінювання. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 1. С. 66–72. DOI : <https://doi.org/10.32851/nv-pub.2022.1.9>.
- Пашко П. В., Пашко Д. В. Інституціональне забезпечення координованої реалізації податкової та митної політики в Україні. *Фінанси України*. 2019. № 5. С. 97–123. DOI : <https://doi.org/10.33763/finukr2019.05.097>.
- Греца Я. В. Правові аспекти застосування спрощеної системи оподаткування при здійсненні податкового планування. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського Серія : Юридичні науки*. 2020. Том 31(70) № 1. С. 124–128. DOI : <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.1/23>.
- Добрунік Т. Спрощена система оподаткування: фіскальна значимість та пріоритети розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-10>.
- Мірошниченко О. В., Монастирук М. В. Перспективи розвитку спрощеної системи оподаткування в умовах невизначеності. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2022. № 4. С. 312–319. DOI : <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2022.4-34>.
- Kuzheliev M. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. *Association agreement : driving integrational changes : collective monograph* / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.
- IMF Executive Board Completes the First Review under the Extended Fund Facility (EFF) Arrangement for Ukraine. *Official site of International Monetary Fund*. URL : <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/06/29/pr23249-ukraineimf-exec-board-completes-1st-rev-eff-arrangement> (дата звернення : 16.08.2024).
- Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва : Указ Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98 (втратив чинність). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98> (дата звернення : 16.08.2024).

References

- Tendentsii tinovoi ekonomiky [Ministerstvo ekonomiky Ukrainy: ofitsiyni sait]. *Official site of Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> [in Ukrainian].

2. Treshchov, M. M. (2014). Udoskonalennia administruvannia podatktiv v umovakh zmitsnennia resursnoi bazy mistsevikh biudzhetyv Ukrainy [Improvement of tax administration in conditions of strengthening the resource base of local budgets of Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 4(47), 280–287. [in Ukrainian].
3. Treshchov, M. M. (2015). Perspektyvy vprovadzhennia biudzhethnoho federalizmu v Ukraini [Prospects for introducing budget federalism in Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 1(47), 159–167. [in Ukrainian].
4. Treshchov, M. M. (2021). Makroekonomichni ryzyky biudzhethnoi polityky Ukrainy v umovakh kryzy [Macroeconomic risks of Ukraine's budget policy under the crisis]. *Visnyk pisladyplomnoi osvity. Seriya «Sotsialni ta povedinkovi nauky»*, 16(45), 253–266. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16\(45\)-253-266](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16(45)-253-266) [in Ukrainian].
5. V Ukraini zbilshylas chyselnist FOPiv, ale zmenshylas kilkist platnykiv PDV. (2024). *Liha: zakon: vebсайт* [League: law: website.]. Retrieved from https://biz.ligazakon.net/news/226745_v-ukran-zbilshilas-chyselnst-fopv-ale-zmenshylas-klkst-platnykiv-pdv [in Ukrainian].
6. Iliuziia zrostannia. Prohnoz ekonomiky Ukrainy 2023 – 2024. *Ukrainskyi instytut maibutnoho: vebсайт* [Ukrainian Institute of the Future: website.]. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1aHgb9fvVj25xp7la7oL3MPD6iin9zMi/view> [in Ukrainian].
7. Datsii, O. I., Tubolets, I. I., & Shevchenko, N. I. (2019). Informatsiinyi mekhanizm realizatsii derzhavnoi podatkovoi polityky na terytorialnomu rivni [Institutional mechanism for development of state tax policy at the territorial level]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.3.2> [in Ukrainian].
8. Krushelnytska, T. A. (2019). Institutional nature of the taxes and the fiscal convergence, as a philosophy of the tax system public administration. In *Public administration and management: challenges and prospects*. Lviv-Torun: Liha-Pres [in English].
9. Maslak, O.V., & Shvaher, O.A. (2019). Vstanovlennia sutnosti ta prychny ukhlyennia vid splaty podatku yak faktor protydhii rozmyvanniu podatkovoi bazy ta vyvedenniu prybutku z-pid opodatkuvannia [Establishing the nature and reasons of tax evasion as the factor in anti-beeps]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 5, 178–181. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-5/42> [in Ukrainian].
10. Munko, A. (2022). Polityka finansovoi bezpeky terytorialnykh hromad: rozrobka, realizatsiia, otsiniuvannia [Financial security policy of territorial communities: development, implementation, evaluation]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk*, 1, 66–72. DOI: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.1.9> [in Ukrainian].
11. Pashko, P.V., & Pashko D.V. (2019). Instytutsionalne zabezpechennia koordynovanoi realizatsii podatkovoi ta mytnoi polityky v Ukraini [Institutional provision of coordinated realization of tax and customs policy in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 5, 97–123. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.05.097> [in Ukrainian].
12. Hretsia, Ya. V. (2020). Pravovi aspekty zastosuvannia sproshchenoi systemy opodatkuvannia pry zdiisnenni podatkovoho planuvannia [Legal aspects of the implementation of the simplified system of taxation in tax planning]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho Seriya: Yurydychni nauky*, 31(70), 124–128. DOI: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.1/23> [in Ukrainian].
13. Dobrunik, T. (2024). Sproshchena systema opodatkuvannia: fiskalna znachymist ta priorityety rozvytku [Simplified taxation system: fiscal significance and development priorities]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-10> [in Ukrainian].
14. Mirosnychenko, O. V., & Monastyruk, M. V. (2022). Perspektyvy rozvytku sproshchenoi systemy opodatkuvannia v umovakh nevyznachenosti [Prospects for the development of the simplified taxation system in uncertainty conditions]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriya Ekonomika*, 4, 312–319. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2022.4-34> [in Ukrainian].
15. Kuzheliev, M. (2019). Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. In *Association agreement: driving integrational changes*. Chicago, Illinois, USA: Accent Graphics Communications [in English].
16. IMF Executive Board Completes the First Review under the Extended Fund Facility (EFF) Arrangement for Ukraine. *Official cite of International Monetary Fund*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/06/29/pr23249-ukraineimf-exec-board-completes-1st-rev-eff-arrangement> [in English].

17. On the simplified system of taxation, accounting and reporting of small business entities: Decree of the President of Ukraine dated July 3 1998, № 727/98. *Ofitsiyniy vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98> [in Ukrainian].

COMBAT TAX AVOIDANCE THROUGH THE MODERNIZATION OF THE SIMPLIFIED TAXATION SYSTEM IN UKRAINE

Treshchov Myroslav

Abstract. The article is devoted to the determination of prospects for combating tax evasion through the justification of ways to improve the simplified taxation system for small and medium-sized businesses. It has been proven that one of the main methods of tax evasion and minimization in Ukraine is the abuse of a simplified system. The system, which was introduced with the aim of bringing business out of the «shadows», supporting micro-businesses and combating smuggling, in its current form has turned into a threat to the financial and economic security of the state. The global practice of introducing special tax regimes for small (micro) and medium-sized businesses is analyzed. Such basic preferential concepts as a simplified regime on the general taxation system and special taxation regimes are considered. International practice provides for various effective mechanisms of simplified taxation to support micro-businesses. It is substantiated that in Ukraine, as a result of the negative influence of politicians, populist initiatives, unscrupulous (corrupt) lobbying by certain non-profit groups, and paternalistic attitudes, systemic legislative gaps were formed, which enabled tax evasion. The main paradigms of leveling the possibilities of abuse of the simplified taxation system are singled out, including: the paradigm of the quality of service provision, the paradigm of coercion of law enforcement, and the paradigm of trust. The substantive characteristics of each of the paradigms, as well as the corresponding methods and tools of public management, are given. Based on the experience of the developed democracies of the world, it is proposed to implement the concept of electronic register mechanisms for effective countermeasures against the abuse of simplified taxation systems. Fiscal accounting systems are expected to be implemented, which are designed to reduce the level of tax payers' evasion of payment registration.

Key words: public management and administration, public finance, tax regulation, tax evasion, simplified taxation system, single tax, martial law, reconstruction of Ukraine.